

tek. Azt sem helyeselhetjük, hogy a négy beválasztott magyar kommunista is vidéken él, hogy az illetékesek nem tartották fontosnak a Pozsonyban élő magyar kommunisták közül néhányat bevonni az új Központi Bizottság és az elnökség munkájába!

Hivatkozhatnánk most arra, hogy az utóbbi napokban és hetekben tanúsított helytállásunk a legszélsőségesebb nacionalistákat is meggyőzhette arról, hogy ez a magyarság hogyan tekint a köztársaságra, hazájára, de nem tesszük ezt, mert szerintünk a magát internacionalistának valló kommunista pártnak ezt nem kell magyarázni. Vannak bizonyos általános érvényű normák a világ kommunista és munkáspártjaiban és ezt szigorúan figyelembe kellene vennünk. Vagy továbbra is, a történetek után is az Okáli-féle szellem fogja áthatni közéletünket? Újból nyomdafestéket látnak a gyalázkodó, vádaskodó és gyanúsító cikkek? Nem szeretnénk, ha így lenne. Szeretnénk megélni végre, hogy országunk minden szervében, a legalsókban és legfelsőkben egyaránt kifejezésre jut, hogy szocialista köztársaságunkban a nemzetekkel egyenjogú nemzetiségek élnek. Eddig csak szavakban ismertük el ezt, most már valóban térjünk rá a tettekre, őszintén és becsületesen. A kezdet nem egészen jó. Szlovákia Kommunista Pártja új Központi Bizottságába csupán négy magyar kommunistát választottak be tizennégy helyett. S ezek után mi lehet a mi teendőnk?

Nekünk, szlovákiai magyar kommunistáknak javasolnunk kellene a magyar kommunisták országos aktívájának mielőbbi összehívását: munkásokból, parasztokból és értelmiségiekből. Az aktíván meg kellene tárgyalnunk az előállt helyzetet és le kellene vonnunk a megfelelő következtetéseket. Az országos aktívának küldöttséget kéne menesztenie Dr. Gustáv Husákhhoz, az SZLKP KB első titkárához és Alexander Dubčekhez, a CSKP KB első titkárához abban a reményben, hogy pártunk új vezetése megérti problémáinkat és szívesen veszi segítségünket az élet konszolidálásához. A demokratikus és internacionalista elvek a szomorú és tragikus napok után nem jutottak kifejezésre pártunk legfelső szerveiben, a helyes százalékarányt figyelmen kívül hagyva határozták meg a vezető szerv összetételét, tehát nekünk nincs és nem is lehet más választásunk, mint javasolni, a szlovákiai magyar kommunisták országos értekezletének összehívását és az SZLKP KB egyetértésével és támogatásával megalakítani a szlovákiai magyar kommunisták szekcióját!

MÁCS JÓZSEF

Hét, 1968. szeptember 8. 12. p.

65

Pozsony, 1968. szeptember 15. Csanda Sándor írása a Hét című hetilapban a Magyar Nemzetiségi Tanács megválasztásának szükségességéről.

VÁLASSZUNK NEMZETISÉGI TANÁCSOT!

Hónapok óta nagy érdeklődéssel olvasom a szlovák sajtóban azokat a cikkeket, tanulmányokat, amelyekben a szlovák–cseh egyenlőség intézményes biztosítását, a majo-

rizálás²⁹⁶ kizárását fejtegetik. Elvi általánosságban úgy lehetne megfogalmazni ezeket a világszerte jelentkező problémákat: hogyan lehet egy kisebbség a többséggel teljesen egyenjogúvá egy bizonyos közös alakulatban, a jelen esetben a kisebb nemzet a nagyobb egy közös államban. Szinte világszerte tapasztalt jelenség, hogy a kisebbség a többséggel szemben – egy közös alakulatban – rendszerint alárendelt viszonyba kerül, s ez nemcsak szlovák–cseh probléma, mert az alárendeltség, a kisebbség majorizálása számos más viszonyban még sokkal nagyobb méretű. Úgy vélem a Kultúrny životban, a Nové slovoban és másutt az utóbbi hónapokban igen sok olyan tanulmány és cikk jelent meg, amelyeknek elvi következtetései (pl. Pavol Števček írásaié) nemzetközi érvényességűek, a majorizálás kiküszöbölésének elméletéhez általában is hozzájárulnak. Mivel ezek az írások a szlovákoknak a csehekkel való viszonyára vonatkoznak, csak elvétve vagy csak zárójelben említik példaként a csehszlovákiai nemzetiségeket is. Pedig a probléma elvi igazságai ránk is vonatkoznak, sőt – ami a majoritás kizárásának intézményes biztosítását illeti – a magyar–szlovák viszony megoldásában nem kevesebb a feladat, mint a szlovák–cseh kérdéskomplexumban.

A problémakör valamennyi ágazatával itt nem foglalkozhatunk, csupán azt a kérdést vizsgáljuk meg, kik és hányan képviselik a csehszlovákiai magyarságot társadalmi és politikai szervezetekben. Juraj Zvara A magyar nemzetiségi kérdés megoldása Szlovákiában c. könyvében közöl ezzel kapcsolatban néhány statisztikai kimutatást. Ezekből megállapítható, hogy a helyi szervezetekben (pl. a nemzeti bizottságokban, ifjúsági szervezetekben) a magyarok képviselőinek arányszáma megfelelő vagy csak néhány százalékkal van alatta a lakosság hivatalosan megállapított százalékarányának. A járási irányító szervekben már sokkal rosszabb a magyarok arányszáma, a kerületi és központi szervekben pedig alig található magyar nemzetiségű. (Pl. magyar nemzetiségű minisztert vagy megbízottat a köztársaság 50 éves fennállása óta nem láttunk.)

Vannak parlamenti képviselőink is, de a legtöbbször a nevét sem ismeri a magyar közönség. Pedig a CSKP akcióprogramja is leszögezi: „Szükséges, hogy a nemzetiségek létszámuk arányában legyenek képviselve politikai, gazdasági, kulturális és közéletünkben, a választott és végrehajtó szervekben. Biztosítanunk kell a nemzetiségek aktív részvételét a közéletben, az egyenjogúság és azon elv alapján, hogy a nemzetiségeknek joguk van önállóan, öngazgatás útján dönteni az őket érintő ügyekben.” De hogyan jön létre ez az önállóság és öngazgatás? A Csemadok Központi Bizottságának 1968. június 19-i beadványában²⁹⁷ ezzel kapcsolatban több javaslat és kérés is van, ilyen pl.: „3. Javasoljuk a Magyar Nemzetiségi Tanács, esetleg Nemzetiségi Tanács megalakítását, amely összefogná a nemzetiségek képviselői szerveit.”

E hó 15-én az Ukrán Dolgozók Kulturális Szövetségének vezetőivel való tanácskozáson tudtam meg, hogy Mezőlaborcon már a napokban megválasztják az Ukrán Nemzeti Tanácsot (60 képviselővel). A választó közgyűlésre minden helységben az ukrán lakosság nyilvános gyűlésen javasolt küldötteket (a HNB jóváhagyásával), elvben már jóváhagyták a Tanács alapszabályait stb. Igaz, jogi szempontból néhány kérdés (pl. a Szlovák Nemzeti Tanácshoz való viszony) még vitatható, de a szlovákiai ukrán-ruszinok kezdeményezését így is felbecsülhetetlen jelentőségűnek és példamutatónak tartom több szempontból is:

296 Ieszavazás.

297 A Csemadok KB Elnökségének 1968. június 14-i javaslataira utal, amelyeket az államjogi kormánybizottság nemzetiségi albizottsága június 19-én vitatott meg.

1. Demokratikus úton, a helyi lakosság küldöttei választják meg a nemzetiség politikai képviselőit. (Ma már bevállhatjuk, mi eddig nem választottunk, csupán szavaztunk olyan jelöltekre, akikről a legtöbb esetben azt sem tudtuk, kik és hogyan fognak bennünket képviselni.)

2. Kizárták a majorizálás lehetőségét, mert nyilvánvalóan igazságtalanság lenne, ha a kerület szlovák többsége az ukránok képviselőjét leszavazná.

3. A nemzetiség képviselője tudja, hogy választóinak felelőséggel tartozik, mert eddig képviselőink nem a választóknak, hanem a jelölőknek (rendszerint egy felsőbb hatalomnak) köszönhették megválasztásukat.

Úgy vélem, sajtónkban minél előbb közzé kell tenni az Ukrán Nemzeti Tanács alapszabályait, s a jó példán okulva nekünk is meg kell választanunk a csehszlovákiai Magyar Nemzetiségi Tanácsot. Nem vagyok jogász, s nem tudnám pontosan meghatározni ennek a Tanácsnak a jogkörét, de jó lenne ezzel kapcsolatban Kardos Istvánnak a Hétben közzétett javaslatát²⁹⁸ megvizsgálni: a magyar és az ukrán tanács törvényhozó (nem csupán politikai képviseleti) szerv is lehetne, s együtt a Szlovák Nemzeti Tanács nemzetiségi kamaráját is alkothatná. (Az ukrán javaslat nem egyezik Kardoséval, de könnyen összeegyeztethető.) A Szlovák Nemzeti Tanácsot a terv szerint 150 képviselő alkotja majd, a Csemadok megegyezne az Ukrán Kulturális Szövetséggel, milyen arányban osszák el a mandátumokat a Nemzetiségi Tanácson (vagy Kamarán) belül.

A Nemzetiségi Tanács az öngazgatás megvalósításának legfontosabb eszköze lehetne, ezért bűn lenne a csehszlovákiai magyar dolgozókkal szemben, ha az ukránok példája nyomán nem választanánk meg a Magyar Nemzetiségi Tanácsot.

CSANDA SÁNDOR

Hét, 1968. szeptember 15. 11. p.

66

*Pozsony, 1968. október 4. Az SZNT Nemzetiségi Tanácsának, valamint az SZNT Elnöksége Nemzetiségi Titkárságának a Szlovák Nemzeti Tanács által elfogadott felépítése és hatásköre.*²⁹⁹

I.

A Szlovák Nemzeti Tanács nemzetiségi bizottsága

1. CIKKELY

298 Kardos István javaslata a *Hét* 1968. június 2-i számában jelent meg Javaslata a magyar lakosság államjogi viszonyainak strukturális felépítésére címmel.

299 Az SZNT Nemzetiségi Bizottságának, valamint az SZNT Elnöksége Nemzetiségi Tanácsának létrehozására vonatkozó javaslatot Ondrej Klokoč 1968. szeptember 19-én terjesztette az SZNT Elnöksége elé. Az Elnökség a javaslatot szeptember 23-án jóváhagyta, s – némileg módosítva – továbbította az SZNT elé, amely október 4-én foglalkozott a kérdéssel.